

ETNOPEDAGOJİNİN TEMEL ESERİ: ÇUVAŞ ETNOPEDAGOJİSİ FUNDAMENTAL WORK OF ETHNOPEĐAGOĐY: CHUVAS ETHNOPEĐAGOĐY

Roşangül GULAMOVA¹

Yayın Değerlendirme / Book Reviews

G. N. Volkov, "Çuvaş Etnopedagojisi", (Genişletilmiş 3. Baskı), Çeboksarı, İ. Ya. Yakovlev Vakfı, Çeboksarı Ekonomi ve Yönetim Enstitüsü, St. Petersburg Devlet Politeknik Üniversitesi Yayınları, 2004, 488 s.

¹ Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, g.roshangul@mail.ru ORCID: 0000-0003-4100-4895

Etnopedagojiyi 1962 yılında bir terim olarak ortaya atan ve pedagojik alanda etnopedagojinin gelişimine katkı sağlayan ünlü Çuvaş bilgin G. N. Volkov'dur. Volkov'un bilimsel çalışmaları, etnopedagoji kavramının ortaya çıkmasının temelini oluşturdu. Alan yazında V. A. Suhomlinskiy'nin "harbi bir insan", Yu. Gluşenko'nun "Günümüzün Uşinski'si", V. A. İvanov'un "Hümanist, millî bir kahraman" olarak nitelendirdikleri bu bilgin hakkında çok sayıda eser yayınlanmıştır.

Millî eğitimin temel fikirlerinin kurucusu olan Volkov, 31 Ekim 1927 yılında Çuvaş Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde Bol'şiyeye Yal'çiki köyünde bir matematik-fizik öğretmenin ailesinde dünyaya gelmiş. Bol'şiyeye Yal'çiki köyündeki ilköğretim eğitimine 1935 yılında başlayan Volkov, 1942 yılında tamamlamıştır. 1942-1945 yılları arasında da Yal'çik lisesinde lise eğitimini tamamlamıştır. Lise öğreniminden sonra Çuvaş Devlet Üniversitesi Fizik-Matematik Fakültesini kazanan Volkov, 1949 yılında mezun olmuştur.

Değişik zamanlarda Kazan ve Çeboksarı'daki okullarda, yetimhanede öğretmen olarak çalışmış ve Moskova'daki çalışma ve dinlenme kampında idarecilik görevinde bulunmuştu. Uzun yıllar ülkenin değişik yükseköğretim kurumlarında görev yapmış, 1979-1982 yılları arasında Erfurt Yüksek Pedagoji Okulunda öğretim üyesi olarak çalışmış. "Alman-Rusya dostluğu adına Rus dili ve kültürünün yayılmasındaki üstün hizmetlerinden dolayı" Herder Altın Madalya'sına layık görünen Rus asıllı olmayan öğretmenler arasında ilk ve tek isimdir.

Volkov, "Çuvaş Etnopedagojisi" adlı eserini, 1967 yılında Profesörlük tezi olarak başarıyla savunmuştur. Sovyetler Birliği coğrafyasında konuşulan hemen hemen tüm Türk lehçelerine vakıf olan Volkov, temel eserler bazında Türk dilli halklar ile Rus halkının manevi birliğinin durumunu genel hatlarıyla izah etmeyi başarmıştı. Bu tarihten itibaren Volkov, etnopedagojik fikirlerinin yayılması üzerine çalışmalarını yoğunlaştırmış ve sürdürmüştür.

Yükseköğretimde bir ders kitabı olarak okutulacak olan "Etnopedagoji" kitabı, sadece kendi ülkesinde değil, tüm dünyada yazılmış ilk ve tek eserdir. 1971 yılından sonra M. V. Lomonosov Moskova Devlet Üniversitesi ve Moskova Devlet Pedagoji Üniversitesinde etnopedagoji üzerine özel dersler veren Volkov'un etnopedagojik fikirleri Yakutsk, Krasnoyarsk, Kirov, Kazan, Ufa, Ulyanovsk, Elista, Kiyev, Poltava, Odessa, Mahaçkale, Tiflis, Bakü, Vladikavkaz ve diğer bilim merkezlerinde dikkate alınmaktadır. Onun izinden yürüyen pek çok bilgin bu alanda bilimsel yayınlara imza atmıştır. Bilginlerin Volkov hakkındaki görüşlerinin bir kısmı bu eserin giriş bölümünde de yer almaktadır. Bunlardan bazıları şöyledir:

Pedagoji alanında ün kazanmış olan V. A. Suhomlinskiy 1961 yılında Volkov'a yazdığı şu cümleler yer almaktadır: "Eserinizin etkisiyle Ukrayna halk pedagojisi hakkında bir kitap yazmaya karar verdim. Eğer bunu gerçekleştirebilirim eserimi sizlere ithaf edeceğim." Suhomlinskiy 1967 yılında da düşüncelerini şöyle açıklamaktadır: "Halk pedagojisinin insanların manevi yaşamının merkezi olduğundan eminim. Halk pedagojisinde, ulusal

karakterin özellikleri, halkın yüzü ortaya çıkar. Gelecekte kendimi toparlayabilirsem, Ukrayna pedagojisini ele alacağım.” (Volkov, 2004, 10).

Akademisyen D. O. Lordkipanidze de Volkov hakkında görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: “G. N. Volkov, büyük Çuvaş eğitimcisi İ. Ya. Yakovlev’in düşünce ve çalışmalarını devam ettiren çok değerli bir şahsiyettir. Etnopedagoji, Sovyetlerin sınırlarının ötesine dahi geçen Sovyet pedagojik bilimine büyük ve önemli katkı sağlayan bir alandır.” (Volkov, 2004, 11).

Profesör A. A. Grigoryeva, Volkov hakkında “G. N. Volkov’un etnopedagojik çalışmalar sayesinde biz yeniden kendimizi keşfettik, bir başka açıdan kendimize, manevi hazinemize bakma imkânı yakaladık.” şeklinde düşüncelerini dile getirmişti. (Volkov, 2004, 13).

Profesör U. A. Vinokurova, Volkov’a karşı minnettarlığını şöyle ifade etmiştir: “G. N. Volkov, etnopedagojiyi kapalı sistemden açık sisteme getirerek Yakut halkını yok olmaktan kurtarmıştır.” (Volkov, 2004, 15)

Profesör J. Luvsandorj’un Volkov hakkındaki düşüncesi ise şöyledir: “Çuvaş Etnopedagojisi’, pedagojik alanına çok büyük bir katkıdır. Tüm dünyada araştırmacının izinden yürüyecek pek çok insan çıkacaktır.” (Volkov, 2004, 12).

Volkov’un (2004, 4) belirttiği gibi bu eserde ilk kez Çuvaş halkının genel anlamda sonsuzluğun bir mührü olarak nitelendirilebilen eski pedagojik gelenekleri kaleme alınmaktadır. Volkov, bu bilim dalını belirlemek için 1962 yılında, daha sonra dünya çapında tanınacak olan “etnopedagoji” terimini önermişti.

Eserde K. D. Ushinsky’nin üç klasik formülün açılımı yer almaktadır: 1. “Her insanın eğitim düşünceleri, her şeyden önce millî bir ruhla iç içedir.”, 2. “İnsan ruhunda, milliyet özelliği diğerlerinden daha derinlemesine kök salmıştır.”, 3. “Her insanın kendisine özgü bir eğitim sistemi vardır.” Volkov bu formüllerin açılımını yapabilmek için yarım asırlık bir zaman dilimi içinde uyguladığı bilimsel, pedagojik ve eğitim faaliyetlerinin neticesinde muvaffak olabilmıştır. Ona göre, ulusal yükseliş, ancak halk eğitim geleneklerinin yeniden canlandırılması temelinde mümkündür.

Bu eser, öğretmenler, akademisyenler, üniversite öğrencileri, özellikle de ebeveynler gibi geniş bir okur kitlesine hitap etmektedir.

Bu yazıda Volkov’un genişletilmiş 3. baskısı olan “Çuvaş Etnopedagojisi” adlı eser değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmacının “Çuvaş Etnopedagojisi” adlı eserinin birinci baskısı 1966 yılında, ikinci baskısı ise 1997 yılında Çeboksarı’da yayımlanmıştır (Volkov, 2004, 478). 488 sayfadan oluşan 3. baskısı da yine Çeboksarı’da 2004 yılında yayımlanmıştır.

Eser, “Giriş Yerine”, “Giriş”, 10 ana bölüm, sonuç yerine “Etnopedagoji Konsepti, Etnopedagoji Sistemi, Etnopedagojilik” ve eseri yayına hazırlayan yazardan “Bilgelik Dersleri” adlı bölümlerden oluşmaktadır.

“Giriş Yerine” adlı bölümde Uluslararası Pedagoji Akademisi asıl üyesi, pedagoji bilimleri doktoru, Çeçenistan Devlet Pedagoji Üniversitesi Eğitim Tarihi, Etnopedagoji ve Yakovlevoloji Bölüm Başkanı Profesör T. N. Petrova’nın Volkov’un eseri hakkındaki görüşleri yer almaktadır. Petrova bu bölümde halk pedagojisinin etnoloji, folklor ve dilbilimle iç içe olduğunu vurgulayarak, insan kişiliğinin özellikle halkın anlatılarında yer alan masal, efsane, destan, şarkı, atasözleri ve deyimlerinden şekillendiğinin altını çizerek etnopedagojinin önemi üzerinde durmuştur. Petrova’nın yazısının ardından değişik ülkelerden bilim insanları ve halk temsilcilerinin Volkov hakkındaki görüşleri yer almaktadır.

“Giriş” bölümünde araştırmacı, pedagojinin ve etnopedagojinin önemi ve esasları üzerinde durmakta, hatıraları dile getirmekte, K. D. Uşinskiy’nin düşüncelerini irdelemekte, Çuvaş etnopedagojisi hakkında genişçe bilgiler sunmaktadır.

Birinci ana bölüm; “Bir bilim dalı olarak etnopedagoji” dir. Bu ana bölümde “bir bilim dalı olarak etnopedagoji, etnopedagojinin içeriği”; “halk eğitimi ve halk pedagojisi”; “halk pedagojisinin yöntemleri” ve “kaynakları ve insanoğlunun diğer bilgileri bağlamında halk pedagojisi” konuları üzerinde durulmaktadır.

İkinci ana bölüm; “Çuvaş fikirlerinde eğitimin özü ve hedefleri” dir. Bu ana bölümde “halk eğitimi hakkında Çuvaş fikirleri”, “iyi niyet olarak halk eğitiminin amaç ve hedefleri” ve “eğitimsel etki yöntemlerini belirleyen etnopedagojik desenler” konuları kapsamaktadır.

Üçüncü ana bölüm; “Geleneksel çalışkanlığın yetiştirilmesi ve geliştirilmesi” dir. Bu ana bölüm; “yaşamın desteği ve temeli olarak çalışmak, çalışma eğitiminin anlamı”, “işgücü eğitiminin içeriği”, “iş eğitiminin ulusal kuralları” ve “çalışma eğitimi yöntemleri” alt konularından oluşmaktadır.

Dördüncü ana bölüm; “Çocuk sağlığı. Fiziksel güçleri ve iradenin gelişimi” dir. Bu ana bölümde “sağlıklı bir genç neslin yetişmesi tasası, çocukların beden gelişimi için koşullar, beden eğitiminin içeriği” ve “beden eğitimi yöntemleri ve biçimleri” içerikli eğitimin alt konularına değinilmektedir.

Beşinci ana bölüm; “Kişiliğin ruhsal zenginleşmesi. Zihinsel eğitim” dir. Bu ana bölümün alt başlıklarında “Çuvaşların aklın anlamı ve zihinsel eğitimi hakkındaki düşünceler”, “zihinsel eğitimin içeriğinin etnopedagojik özellikleri” ve “teknikler, araçlar, zihinsel eğitim biçimleri” yer almaktadır.

Altıncı ana bölüm; “Çuvaş etnopedagojisinde yüksek ahlakın oluşumu sorunu” dur. Bu ana bölümde “Çuvaşların ahlaki idealleri, Rusların onların ahlaki karakterleri hakkındaki görüşleri”, “ahlaki değerler, çocuklara aşılana geleneksel ahlaki gereksinimler, ulusal görgü kuralları” ve “ahlaki bir karakter oluşturma yöntemleri, teknikleri ve araçları” alt başlıklar yer almaktadır.

Yedinci ana bölüm; “Estetik eğitimin halk gelenekleri” dir. Bu ana bölümde iki alt başlık bulunmaktadır: “Çuvaşlar arasında ideal güzellik, estetik eğitimin özü” ve “yetişmekte olan genç neslin estetik eğitiminin araçları ve biçimleri”.

Sekizinci ana bölüm; “İnsan kişiliğinin uyum ve mükemmelliğinin ideali”dir. Araştırmacı bu ana bölümde “Çuvaşların fikirlerine göre insan kişiliğinin mükemmelliği”, “kişilik oluşumunun taraflarının uyumu, ulusal eğitim ilkelerinin birliği”, “eğitimlerini etkilemenin birleşik araçları” ve “genç neslin yaşamını ve faaliyetlerini organize etmenin karmaşık biçimleri” alt konuları yer almaktadır.

Dokuzuncu ana bölüm; “Etkili bir etnopedagojik alan olarak çocuk ortamı”dır. Bu ana bölümde “çocuklar ve çocuk ortamının göreceli özerkliği”, “çocukların sözlü yaratıcılığı”, “çocuk oyunları, gençlerin bayramları” ve “çocuk ortamının yönetimi” alt konularına değinilmiştir.

Onuncu ana bölüm ise; “Ulusal eğitimci-yol gösterici sorunu. Halk pedagojisinin fanatikleri”dir. Bu ana bölümde “anne ve ‘anne okulu’, bir eğitimci olarak baba, ‘yarı baba’ ve ‘yarı anne’”, “büyük baba, yol gösteren, eğiten kimse”, eğitimci-yol gösterici olarak toplumun temsilcileri, eğitimcilerin evrensel eğitimi sorunu” ve “halkın pedagojik deneyiminin korunması” alt başlıklara yer verilmiştir.

Sonuç yerine verilen bölümde etnopedagojinin içeriği, sistemi ve bu alanın şekillenmesi hakkında bilgi verilmektedir. Bu bölümde halk pedagojisinin asırlarca süregelen halkın tarihini kapsadığına değinilmekte, Çuvaşların geleneksel pedagoji serüveni dile getirilmekte, halkların yakınlaşması, sevgi ve barış içinde yaşanmasının öneminden bahsedilmekte, halkın eğitimi alanında öncülük yapan önemli şahsiyetlerin görüşlerine yer verilmektedir. Araştırmacıya göre, “insanoğlunun ahlaki düşünceleri, güzelliği, zekâsı, birçok neslin fikirlerinin toplamından oluşmaktadır. Mükemmel bir kişilik ideali, nesnel olarak sadece insanların iyi bir insan hakkındaki fikirlerin uyumlu bir birliği olarak da sunulabilir. Bundan dolayı, insanları geleceğin bayrağı etrafında birleştiren demokrasi ve hümanizm, insanların uyumlu bir şekilde gelişmiş bir kişilik hayallerini gerçeğe dönüştürebilir. Demokrasi ve hümanizm, ulusları mükemmel insandan mükemmel insanlığa götüren bir yoldur.” (Volkov, 2002, 476-477).

Son olarak “Bilgelik Dersleri” adlı bölümünde ise bu eseri yayına hazırlayan Sankt Petersburg Devlet Politeknik Üniversitesi Çeboksarı Ekonomi ve Yönetim Enstitüsü Müdürü, İ. Ya. Yakovlev Vakfı Müdürü, ekonomi alanı doktoru, Profesör N. T. Savrukov’un Volkov’un hakkındaki görüşleri, kırk yıllık dostluk sürecindeki Volkov’la birlikte düzenledikleri faaliyetler ve fikirler hakkında bilgiler yer almaktadır.

Sonuç olarak; Türkiye’de yeni gelişmekte olan etnopedagoji alanının yaygınlaşması, geniş kitlelere ulaştırılması, bu alanda yetişecek olan genç akademisyenlere temel eserlerin tanıtılması için değerlendirmeye alınan bu eserin Türkiye Türkçesine çevrilmesi elzemdir.